

ŠÉFREDAKTOŘI CHEMICKÝCH LISTŮ

BOHUMIL KRATOCHVÍL^a a PAVEL DRAŠAR^b

^a Ústav chemie pevných látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6,

^b Ústav chemie přírodních látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6

bohumi.kratochvil@vscht.cz

Došlo 4.5.21, přijato 5.9.21.

Klíčová slova: Listy chemické, Chemické listy, Karel Preis, Emil Votoček, Josef Hanuš, Otakar Webr, Josef Košťiř, Josef Rudinger, Blahoslav Sedláček, Miloš Kraus, Jiří Gut

Obsah

1. Úvod
2. Karel Preis
3. Emil Votoček
4. Josef Hanuš
5. Otakar Webr
6. Josef Košťiř
7. Josef Rudinger
8. Blahoslav Sedláček
9. Miloš Kraus
10. Jiří Gut
11. Závěr

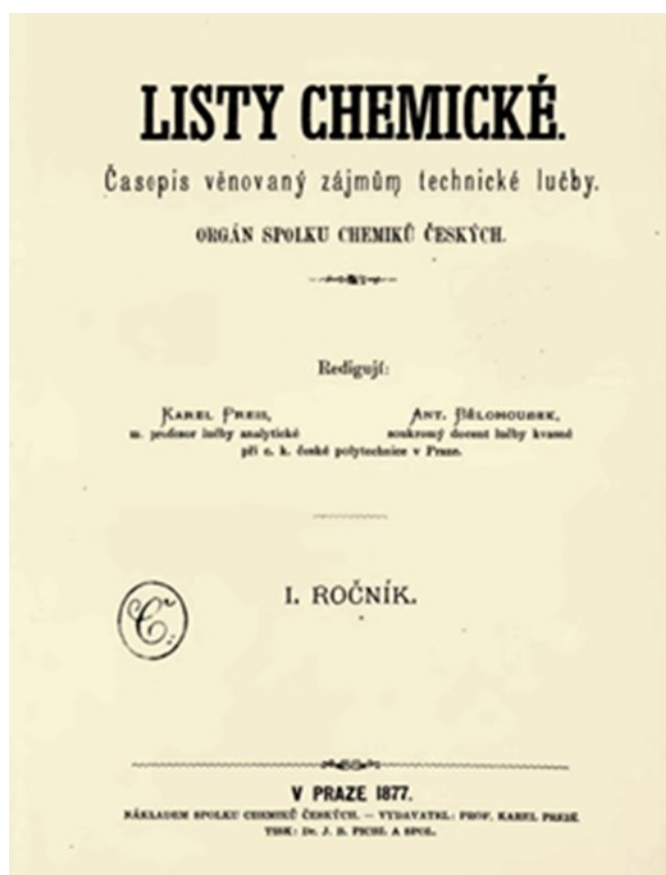
1. Úvod

Chemické listy byly a jsou kolektivním dílem. Organizační struktura skoro všech vědeckých časopisů je podobná. V čele redakčního kolektivu stojí vedoucí redaktor (šéfredaktor), pro redigování oborů jsou k dispozici odborní redaktori, procesní osobou je výkonný/á (technický/á) redaktor/ka a případně jeho/její tým, grafik (fotograf), redaktor komerčních příloh, jazykový korektor apod. Poradním orgánem je redakční rada, která bdí nad úrovní časopisu. Osoba šéfredaktora je klíčová, určuje ediční strategii a je zodpovědná za obsah a bezproblémový chod časopisu. Na druhé straně se šéfredaktor zodpovídá vydavateli, což je v případě spolkových časopisů příslušná odborná společnost, která se více či méně podílí na financování časopisu s ohledem na zisk, resp. ztrátu, kterou odborný časopis vykazuje. Volba šéfredaktora, resp. jeho dosazení do pozice závisí na spolkových stanovách, nicméně vždy existuje určité dobové klima a osobnosti, které situaci ovlivňují. Ve smutných dobách úpadku odborné společnosti a spolkového časopisu, např. v období

války, je naopak osoba šéfredaktora vnímána jako záchrana. Pozice šéfredaktora Chemických listů nikdy nebyla příliš lukrativní záležitostí, spíše odrážela vztah nositele k národním tradicím a postojům.

Chemické listy a před nimi Listy chemické se pyšní dlouhou tradicí (145 let bez přerušení) a během své historie zažily mnohé. Předcházelo jim založení Studentského přírodovědného spolku Isis (1866)¹, jehož posláním bylo „... vzájemným sdělováním úkoly theoretické a praktické řešiti a ku chemickému vzdělávání a povznesení svých členů, jakož i ku zvelebení chemického průmyslu v Čechách se přičiňovati“². Po založení Isisu bylo snahou zřídit i spolkový časopis, a tak první ročník Listů chemických vychází v roce 1877 (obr. 1). Určitá časová období existence spolkového časopisu jsou spjata s osobami šéfredaktorů a jejich životními osudy. V dosavadní historii časopisu se od roku 1908 na pozici šéfredaktorů vystřídal 10 osob a doba, po kterou tuto pozici zastávaly, kolísá od 8 měsíců (M. Kraus) do 37 let (J. Gut). V éře Listů chemických pozice šéfredaktora neexistovala, v prvních číslech se hovoří pouze o osobách časopis redigujících a posléze o redaktorech. Životopisy šéfredaktorů jsou zajímavou exkurzí do historie Chemických listů a osvětlují vlivy, kterými časopis procházel na pozadí tehdejšího stavu a formování chemické komunity v Čechách. V celé dlouhé historii časopisu je však vždy patrná snaha, ze strany tehdejších vedoucích chemických osobností a funkcionářů, časopis udržet a rozvíjet, jako projev identity národní chemické komunity. Zatímco pro počátky časopisu byla klíčovou osobností prof. Karla Preise, tak pro překonání období 1. světové války sehrály významnou roli osobnosti prof. Josefa Hanuše a prof. Emila Votočka. O překonání období 2. světové války se zasloužil, poněkud zapomenutý, Dr. Otakar Webr. Po 2. světové válce až do 60. let minulého století Chemické listy nepochybně a v dobrém slova smyslu ovlivnil prof. František Šorm, někdejší předseda Československé akademie věd (ČSAV). Ten ve velmi turbulentním období 1946–1959, kdy o pozici šéfredaktora evidentně nebyl zvláštní zájem a vystřídal se na ní čtyři chemici, vždy dokázal najít vhodnou osobnost (v konkrétních situacích ve spolupráci s prof. Wichterlem a prof. Bažantem), než se mu povedlo dlouhodobě zakotvit Chemické listy pod šéfredaktorováním Dr. Jiřího Guta (od 1959).

Co se týče financování, tak Karel Preis financoval Listy chemické 15 let hlavně ze svých prostředků, tzn. do roku 1891 (jeho následovníci už to nikdy nezopakovali), potom plně financování přešlo na Spolek chemiků českých, který byl hlavně v počátcích své existence bohatě dotován českým chemickým a potravinářským průmyslem a pak také částečně státem. Od roku 1951 převzal financování časopisu Ústřední ústav chemický a po něm ČSAV. Současné financování Chemických listů je pokrýváno ze

Obr. 1. Titulní strana I. ročníku Listů chemických

zdrojů, které časopis vytváří za spoluúčasti České společnosti chemické.

Celým příběhem Chemických listů a jejich šéfredaktorů se jako červená nit táhne nalezení správné proporce mezi příspěvky vědeckými a průmyslovými (aplikačními). Zakladatel Karel Preis byl sice vysokoškolským profesorem, ale i cukrovarnickým průmyslníkem. Brzo po založení Listů chemických (1876) proto zakládá i specializovanější a průmyslově orientované Listy cukrovarnické (1883). Další vývoj obsahu Listů chemických směrem k vědeckému zaměření a odklonu od průmyslové praxe se asi nezdál profesorům Antonínu Bělohoubkovi a Františku Štolbovi, a tak v roce 1891 začínají vydávat Časopis pro průmysl chemický. Situace časopisů kopíruje vzájemné vztahy, rozdělování a slučování Chemické společnosti a Společnosti pro průmysl chemický v českých zemích¹. Snaha více „zprůmyslnit“ Listy chemické končí v roce 1907 jejich sloučením s Časopisem pro průmysl chemický do jednoho titulu: Chemické listy s podtitulem pro vědu a průmysl. Podtitul však z titulu brzo mizí. S příchodem Dr. Webra do pozice šéfredaktora, v roce 1927, se opět oživuje otázka většího zapojení autorů z průmyslu, ale nakonec zůstává pouze u snahy, vzhledem k malému zájmu průmyslníků publikovat vůbec³. Historie se opakuje

s časopisem Chemický průmysl⁴, založeným v roce 1951 a zaniklým v roce 1999 pro nedostatek příspěvků, přičemž jeho redaktori, profesori Josef Horák a Zdeněk Bělohlav, přecházejí do redakce Chemických listů. Šéfredaktori Chemických listů byli a jsou buď pracovníci Akademie věd, nebo vysokoškolskí pedagogové a tím je také dáno převažující vědecké zaměření časopisu.

2. Karel Preis

Prof. Ing. Dr.h.c. a c.k. dvorní rada, zakladatel Listů chemických a jejich redaktor v letech 1876–1896.

Karel Preis

Život a dílo prof. Karla Preise bylo zpracováno mnohokrát^{5–7}, a tak je těžké napsat něco nového. Narodil se 20. 8. 1846 v Praze a zemřel 27. 4. 1916 rovněž v Praze. Prof. Preis je výraznou chemickou osobností přelomu 19. a 20. století v Čechách. Vysokoškolská studia absolvoval v roce 1867 na Císařské a královské české vysoké škole technické v Praze a Spolkové vysoké technické škole v Curychu. Jeho prvním pracovním místem byla železno-rudná huť v Komárově u Hořovic, kde však dlouho nezůstal a brzy nastoupil jako asistent Vojtěcha Šafaříka, prvního profesora chemie na české polytechnice. Tam se záhy stal docentem, v roce 1876 byl jmenován mimořádným profesorem a v roce 1882 řádným profesorem anorganické a analytické chemie. V odborné práci se věnoval především cukrovarnictví, anorganické a analytické chemii. Výrazně se podílel na výchově následující generace významných českých chemiků, např. Emila Votočka a Josefa Hanuše, a vydal řadu chemických učebnic. Vedle toho prošel nejvyššími akademickými funkcemi, v letech 1885–1886 byl rektorem Císařské a královské české vysoké školy technické v Praze. Dosáhl i titulu c.k. dvorního rady a obdržel rakouský Řád železné koruny.

V roce 1876 založil Listy chemické, jako důsledek vyvrcholení obrozených snah českého národa a důležitý komunikační prostředek českých chemiků. Redigoval je 20 let, postupně v součinnosti s Antonínem Bělohoubkem (1876–1878), Karlem Kruisem (1879–1884) a Bohuslavem Raýmanem (1885–1891). V letech 1892–1896 je redigoval sám.

V roce 1893 prezentuje Karel Preis překvapivý názor, zda by nebylo účelnější zastavit vydávání Listů chemických a vrátit se k vydávání občasných publikací po vzoru Šafaříkových Zpráv chemických¹². Naštěstí však k tomu nedošlo.

Na paměť našeho zakladatele byla v roce 1996 Českou společností chemickou zřízena Preisova cena, každoročně udělovaná za nejlepší práci uveřejněnou v Chemických listech⁸.

3. Emil Votoček

Prof. Ing. Dr.h.c., redaktor v letech 1902–1907.

Emil Votoček

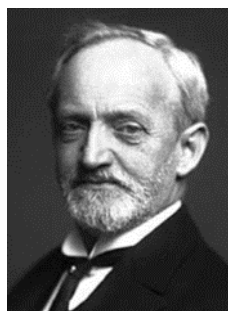
Po odchodu Karla Preise z redakce Listů chemických najal Spolek chemiků českých k redigování časopisu Dr. Otakara Šulce a prof. Josefa Mašína za plat 100 zlatých

ročně pro každého. Tito pánové redigovali časopis v letech 1897–1900, a potom v roce 1901 prof. Mašín sám. V roce 1902 přichází do redakce prof. Emil Votoček a časopis rediguje s prof. Mašínem v letech 1902–1903, potom s prof. Františkem Plzákem v letech 1904–1906 a nakonec v roce 1907 s profesory Plzákem, Františkem Štolbou a Antonínem Nydrlem. Prof. Votoček byl redaktorem 6 let.

S prof. Votočkem přichází do redakce výrazná chemická osobnost a zástita časopisu^{9,10}. Narodil se 5. 10. 1872 v Hostinném a zemřel 11. 10. 1950 v Praze. Působil na pražské polytechnice, kde se v roce 1907 stal profesorem experimentální anorganické a organické chemie. V letech 1921–1923 zastával funkci rektora Českého vysokého učení technického (ČVUT) v Praze. Světového uznání dosáhl svými pracemi o chemii cukrů a zasloužil se rovněž o české chemické názvosloví. Prof. Votoček byl výrazně frankofilně orientován. Za jeho dílo mu byl udělen čestný doktorát šesti významných univerzit včetně pařížské Sorbonny. Také byl jmenován důstojníkem Čestné legie. Vzhledem ke své mimořádné jazykové vybavenosti (ovládal pět cizích jazyků) prof. Votoček českou chemii významně reprezentoval a propagoval v zahraničí. Byl prvním zástupcem České společnosti chemické v Mezinárodní unii pro čistou a užitou chemii (IUPAC). Spolu s prof. Jaroslavem Heyrovským založil v roce 1929 časopis Collection of Czechoslovak Chemical Communications / Collection des travaux chimiques Tchécoslovaques. Za zmínku stojí, že byl i hudebním skladatelem a hudebním teoretikem.

4. Josef Hanuš

Prof. Ing., Dr.h.c., první šéfredaktor v letech 1908–1926.

Josef Hanuš

Prof. Hanuš se narodil 13. 1. 1872 v Jilemnici a zemřel 24. 12. 1955 v Praze¹¹. Vystudoval chemii na pražské polytechnice. Svoji kariéru začal jako asistent prof. Karla Preise a posléze se stal profesorem analytické a potravinářské chemie na ČVUT v Praze, na kterém v letech 1927–1928 zastával i pozici rektora. Výrazná je jeho činnost spolková, byl prvním jednatelem České společnosti chemické. V roce 1952 se stal akademikem ČSAV. Ve výzkumné oblasti se zabýval především studiem organických analytických činidel a jejich využití v potravinářské a anorganické chemii. Byl vynikajícím a oblíbeným pedagogem.

V roce 1907 tehdejší Česká společnost chemická (ČSCH) reorganizovala dosavadní Listy chemické a přejmenovala je na Chemické listy. Rok poté, v roce 1908, redaktori Votoček, Plzák, Štolba a Nydrle dospěli k názoru, že za vydávání časopisu musí být zodpovědná jedna osoba a volba padla na prof. Josefa Hanuše, který v posléze ustavené funkci šéfredaktora působil do roku 1926, a tak řídil časopis 19 let. V redakci časopisu však nadále zůstal i prof. Votoček (až do roku 1926), který překládal souhrny prací do francouzštiny.

Ačkoliv jsou zásluhy prof. Hanuše o ČSCH a Chemické listy velké¹², on sám prý vystupoval spíše jako skromný pracovník v pozadí. Propagoval zejména ediční činnost spolkovou. V roce 1924 publikoval názory¹³, že Chemické listy je třeba vydávat častěji než jedenkrát měsíčně a navíc je třeba rozšířit hospodářskou činnost a také stati v časopisu, zaopatřovat knihy a pomůcky pro školy i průmysl, navazovat styky s cizinou a jejími společnostmi chemickými, a snažit se pro ČSCH vybudovat vlastní chemický dům. Bohužel k tomu však nedošlo, protože u mnoha chemiků narážel na odbornou i stavovskou netečnost cokoliv měnit.

Osoba prof. Hanuše patří v české, chemicko-spolkové komunitě k nejzasloužilejším, a tak na jeho počest byla v roce 1966 zřízena Hanušova medaile jako nejvyšší vyznamenání ČSCH za zásluhy o rozvoj chemie v kterékoliv její oblasti¹⁴. V rodné Jilemnici vytvořili na přelomu 70. a 80. let 20. století sochaři Antonín Kulda a Ladislav Kozák, v Harrachově ulici na nároží domu č. p. 103 (škola), pamětní desku s bustou Josefa Hanuše.

5. Otakar Webr

Ing. Dr. techn., druhý šéfredaktor v letech 1927–1945.

Fotografie O. Webra se nezachovala, tak je pro ilustraci uveden erb jeho předka, rytíře z Pravomilu

Otakar Webr (někdy je psán i Weber, ale podle genealogických informací je správně Webr, v pražské konskripci je veden jako Ottokar) se narodil 30. 1. 1901 v Praze na Smíchově^{15–17}. Zemřel po roce 1946 (přesné datum se nepodařilo nalézt). Byl vnukem Josefa Webra (1831–1908), který byl, jako nositel Řádu železné koruny III. třídy (1884), povýšen majestátem císaře Františka Josefa I., daným ve Vídni 16. 1. 1885, do rakouského rytířského stavu s přídomkem z Pravomilu^{18,19}. Dědeček Josef Webr byl c.k. zemským inspektorem pro reálky a gymnázia

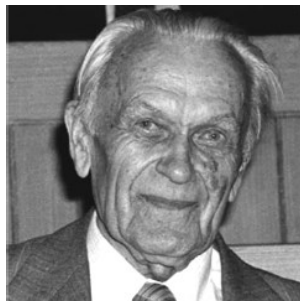
v Čechách. Otec, JUDr. Jan Webr (1873–1940), byl c.k. soudním adjunktem v Praze a měl za manželku Olgu Preisovou (1878–1942), dceru Karla Preise, zakladatele Listů chemických, takže šéfredaktor Otakar Webr byl jeho vnukem a to je možná důvod, ke kterému se přihlídklo při jeho výběru na šéfredaktorskou pozici.

Otakar Webr vystudoval chemii na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze a jako žák prof. Votočka u něho, na Katedře organické chemie, vypracoval v letech 1924–1925 doktorskou práci na téma „Výzkumy o zásaditých podvojných tetrakuprosolech“ (směs modré skalice a kyseliny citronové). Ve své odborné práci se věnoval problematice skla, barev, syntéze morfinu, nízkoteplotní destilaci uhlí a do Chemických listů přispíval články zejména o chemickém průmyslu v ČSR.

Po dlouholetém působení Josefa Hanuše se Dr. Webr ujal vedení časopisu v roce 1927. V tomto roce se prof. Hanuš stal rektorem ČVUT v Praze, takže předání šéfredaktorského žezla bylo pochopitelné. Dr. Webr byl redakční profesionál a redakční práci řídil ve spolupráci nejdříve s Janem Šeborem, později pak s Jaroslavem Voříškem. Dr. Webr dokázal udržet časopis v těžkých letech válečných, přes potíže ekonomické a nedostatek kvalitních příspěvků (v roce 1945 vyšla pouze čtyři čísla). V roce 1946 z redakce Chemických listů odešel do nové pozice v průmyslu³ a další informace o něm mizí.

6. Josef Koštíř

Prof. RNDr., třetí šéfredaktor v letech 1946–1951.

Josef Koštíř

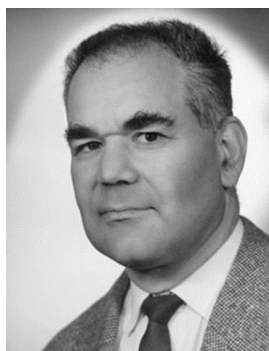
Prof. Koštíř se narodil 25. 3. 1907 v Hroněticích u Nymburka a zemřel 26. 8. 2000 v Praze²⁰. V roce 1926 se zapsal na Vysokou školu chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze, ale brzo přestoupil na Přírodovědeckou fakultu University Karlovy (PřF UK), kde v roce 1930 dokončil doktorské studium pod vedením doc. Františka Balaše. Potom se odstěhoval na Slovensko, kde byl několik let gymnaziálním profesorem v Levoči. Na přelomu let 1934/1935 se vrátil do Prahy a učil na středních školách a přitom spolupracoval s profesory B. Němcem a J. Stoklasou na výzkumu fotosyntézy. Na sklonku 2. světové války přešel do výzkumné laboratoře farmaceutické firmy B. Frágner v Horních Měcholupech (později Spofa n.p. a dnes Zentiva k.s.). Stal se vedoucím výzkumné skupiny, které se podařilo u nás poprvé izolovat penicilin (pracovně nazvaný mykoin BF 510). Po znovuvotevření

vysokých škol se vrátil na PřF UK, kde se v roce 1946 habilitoval a stal se docentem Ústavu organické chemie. Stojí za zmínku, že v roce 1947 publikoval, jako jeden z prvních u nás, práci v časopise Nature, o fluorescenci tryptofanu²¹. V roce 1952 byl jmenován prvním profesorem biochemie v ČSR a stal se vedoucím Biochemického ústavu a pozdější Katedry biochemie na PřF UK.

V roce 1946 stálo vedení ČSCH před nelehkým úkolem nalézt náhradu za Dr. Webra v čele Chemických listů. Volba padla na tehdy 39letého Josefa Koštíře. Za výběrem stál určitě Josef Hanuš a možná i Jaroslav Heyrovský, vzhledem k působení J. Koštíře na PřF UK. Zásluhou nového šéfredaktora Chemické listy překonaly brzy poválečnou recesi. Doba, ve které byl J. Koštíř šéfredaktorem Chemických listů, jistě nebyla lehká. Možná napomohl i fakt, že v 50. letech minulého století byla chemie propagována a označována za velmi perspektivní obor.

7. Josef Rudinger

Prof., DrSc., čtvrtý šéfredaktor v letech 1952–1954.

Josef Rudinger

Prof. Rudinger se narodil 20. 4. 1924 v Jeruzalémě a zemřel 30. 4. 1975, zřejmě v Curychu²². Za 2. světové války sloužil ve Velké Británii u 311. československé bombardovací peruti Královského letectva (RAF). Vysokoškolské studium absolvoval ve Velké Británii, v roce 1949 se vrátil do Československa a ihned se stal významnou osobností tvořícího se vědeckého týmu okolo prof. Františka Šorma. Nejprve pod jeho vedením krátce působil na Katedře technologie látek organických Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze, a pak jej následoval do nově vzniklého Ústředního ústavu chemického (posléze Ústav organické chemie ČSAV a dnes Ústav organické chemie a biochemie (ÚOCHB) AV ČR) a zde se stal vedoucím skupiny peptidů. J. Rudinger se svým týmem vypracoval, jako první u nás, realizovatelnou syntézu peptidového hormonu oxytocinu, který se používal jako významné léčivo, za což obdržel v roce 1956 Státní cenu. V úspěšné kariéře pokračoval a v roce 1964 byl jmenován profesorem na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze (VŠCHT Praha) pro obor organická biochemie a v roce 1965 působil jako hostující profesor na Yaleově univerzitě v USA. Po srpnové okupaci v roce 1968 emigroval a posléze se usídlil v Curychu na ETH,

kde byl v roce 1970 jmenován řádným profesorem molekulární biologie na Ústavu molekulární biologie a biofyziky, jehož se v roce 1973 stal i ředitelem.

Od ročníku 45 (1951) přestaly být Chemické listy spolkovým periodikem a odpovědným za jejich vydávání a financování se stal Ústřední ústav chemický, čímž byl časopis vlastně „znárodněn“. V roce 1952 byla založena Československá akademie věd (ČSAV) a vzhledem k jejímu poslání se i náplň Chemických listů opět posunula především k publikování základního vědeckého výzkumu. Zřejmě v této době se upřesnilo i poslání Chemických listů, které měly sloužit jako „tréninkové hřiště“ pro začínající autory pro jejich budoucí publikování, především v časopise Collection of Czechoslovak Chemical Communication. Bylo častou praxí, že v jednom časopise vyšla práce v češtině a ve druhém její překlad do světového jazyka, i to, že recenzní řízení v „domovském“ ústavu bylo provedeno vedoucím oddělení, který publikaci povolil. Do funkce šéfredaktora vybral prof. Rudingera evidentně prof. Šorm, jako svého blízkého spolupracovníka. I když byl prof. Rudinger uznávanou vědeckou osobností světového formátu, jeho působení v čele Chemických listů bylo pouze tříleté, zřejmě ho plně zaměstnaly úkoly spojené s budováním ÚOCHB ČSAV. V redakci však zůstal až do roku 1957.

Kariéru talentovaného a charizmatického vědce, prof. Rudingera, o němž bylo známo, že sice nevynikal manuální zručností, ale proslul originálním myšlením, zastavila smrtelná choroba, a tak zemřel relativně mladý, ve věku 50 let.

8. Blahoslav Sedláček

Ing. Dr., DrSc., pátý šéfredaktor v letech 1955–1957.

Blahoslav Sedláček

Dr. Sedláček se narodil 10. 10. 1925 v Drahotušicích na Moravě a zemřel 5. 12. 1999 v Praze ve věku 74 let²³. Vysokoškolská studia absolvoval na Vysoké škole technické v Brně. Začátkem šedesátých let se přestěhoval do Prahy, kde získal pozici vedoucího laboratoře fyzikální chemie na ÚOCHB ČSAV. Tehdy významně přispěl k objasnění chování biopolymerů v roztoku a k problematice jejich denaturace. Jeho práce upoutaly pozornost Otty Wichterleho a posléze se stal jedním z jeho nejbližších spolupracovníků. Koncem padesátých let, kdy se formovaly

představy o založení Ústavu makromolekulární chemie (ÚMCH) ČSAV (založen v roce 1959), se prof. Wichterle obrátil na Blahoslava Sedláčka, aby se stal vedoucím jeho fyzikální části. Dr. Sedláček se věnoval především optickým metodám, zejména rozptylu světla, a významně přispěl k objasnění tvorby a struktury hydrofilních gelů. Dr. Sedláček se, vedle prof. Wichterleho, významně podílel na tom, že se ÚMCH ČSAV stal základním místem výzkumu polymerů u nás a ve světě získal pověst předního a uznávaného pracoviště.

Šéfredaktorem Chemických listů se Dr. Sedláček stal zřejmě na základě doporučení prof. Šorma a prof. Wichterleho v roce 1955, velmi pravděpodobně ještě v době, kdy byl zaměstnán na ÚOCHB. V této době byly Chemické listy již pevně zasazeny ve struktuře ČSAV, nicméně ediční práce byla Dr. Sedláčkovi určitě blízká. Na pozdějším ÚMCH ČSAV řídil jeho publikační činnost a všemožně ji podporoval. Zavedl vydávání řady tzv. Malých makromolekulárních monografií, k jejichž autorství byli zváni ti nejpopulárnější z celé republiky a které se výborně ujaly na jiných výzkumných pracovištích a na vysokých školách. „Blahoš“ se staral o to, aby ústav měl dostatek kvalitního vědeckého dorostu a aby výchova budoucích badatelů byla na špičkové úrovni.

Působení Dr. Sedláčka v čele časopisu bylo pouze tříleté. Zřejmě ho také, jako J. Rudingera, brzo „pohltily“ úkoly spojené s budováním ÚMCH ČSAV, a tak v roce 1958 funkci šéfredaktora opustil.

9. Miloš Kraus

Ing. Dr., DrSc., šestý šéfredaktor v roce 1958.

Miloš Kraus

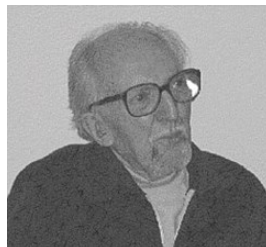
Dr. Kraus se narodil 3. 4. 1927 a zemřel 22. 8. 1998 v Praze ve věku 71 let²⁴. Svoje vysokoškolská studia absolvoval v roce 1951 na Katedře technologie látek organických Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze. Diplomovou práci vypracoval pod vedením tehdejšího Ing. Vladimíra Bažanta na Ústavu organické chemie 2 Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze, vedeném tehdy prof. Šormem. Zde také v roce 1955 absolvoval postgraduální studium formou řádné vědecké aspirantury. V období let 1954 až 1959 působil v pozici vědeckého pracovníka v Technologickém oddělení Ústavu organické chemie ČSAV. Po reorganizaci tohoto pracoviště nastoupil od roku 1960 do nově zřízeného Ústavu teoretických základů chemické techniky (ÚTZCHT) ČSAV (dnes Ústav chemických procesů (ÚCHP) AV ČR), jehož ředitelem byl tehdy prof.

Vladimír Bažant. Dr. Kraus získal pozici vedoucího oddělení heterogenních reakcí, intenzivně se rozvíjející oblasti, a ve svém týmu vychoval mnoho vědeckých aspirantů jak pro mnohá externí pracoviště i průmyslová výzkumná centra, tak pro svůj tým, který úspěšně vedl až do roku 1989. Jako průkopník heterogenní katalýzy spolupracoval s průmyslem v oboru hydrorafinačních katalyzátorů a katalytických procesů pro výrobu speciálních chemikálií. V roce 1966 získal titul DrSc. Je nepochybné, že se Dr. Kraus stal po zásluze respektovaným a mezinárodně uznávaným odborníkem.

Šéfredaktorování Chemických listů se Dr. Kraus ujal v roce 1958, zřejmě na popud prof. Šorma a prof. Bažanta. Jeho mise v čele časopisu byla pouze epizodní a trvala od května do prosince, než převážily úkoly, které měl s tehdy nově budovaným ÚTZCHT ČSAV. Činnost Dr. Krause v ediční oblasti však tímto neskončila, byl i redaktorem časopisu Collection of Czechoslovak Chemical Communications, členem tří redakčních rad mezinárodních časopisů v oboru katalýzy, předsedou Ediční komise pro chemii Státního nakladatelství technické literatury (SNTL) a členem ediční komise Vědeckého kolegia ČSAV. Kromě toho se Dr. Kraus věnoval rozsáhlým vědecko-organizačním činnostem, např. předsedal odborné sekci Katalýza ČSCH. V roce 1987 byl členem kolektivu oceněného pamětní cenou ČSAV a BAV (Bulharské akademie věd) – Zlatou medailí J. Heyrovského. Miloš Kraus, společně s Karlem Bláhou a Jiřím Dvořákem, je autorem známé příručky „Jak psát o chemii“²⁵.

10. Jiří Gut

Ing. Dr., DrSc., sedmý šéfredaktor v letech 1959–1996.

Jiří Gut

Dr. Gut se narodil 22. 2. 1923 v Praze²⁴. Vystudoval Vysokou školu chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze (Ing. 1949), a pak tamtéž působil jako odborný asistent na Katedře organické chemie do roku 1953, pod vedením prof. Rudolfa Lukeše. Krátce po založení Ústavu organické chemie ČSAV v roce 1953 (dnes ÚOCHB AV ČR) přešel na tento ústav a až do roku 1962 zde vykonával funkci zástupce ředitele pro vědeckou činnost. Svoji vědeckou práci zaměřil na chemickou syntézu složek nukleových kyselin a jejich analogů a později na výzkum heterocyklů. V roce 1953 obdržel, společně s akademikem Františkem Šormem, Státní cenu za syntézu léčiva chloramfenikolu. Za zmínku stojí i jeho dlouholetá spolupráce s tehdejšími podnikem Chemopharma v Ústí nad Labem. V roce 1966 získal vědeckou hodnost DrSc.

Do redakce Chemických listů přišel v roce 1955 a v roce 1959 převzal od Miloše Krause funkci šéfredaktora časopisu a evidentně v ní našel zalíbení. Vedení Chemických listů se tak opět vrátilo na ÚOCHB ČSAV. Funkci šéfredaktora vykonával až do roku 1996, kdy ji předal Bohumilovi Kratochvílovi. V historii Chemických listů byl tak nejdéle sloužícím šéfredaktorem (37 let). V jeho éře se Chemické listy opět staly periodikem Československé společnosti chemické (ČSSCH) a byly financovány ČSAV, protože ČSSCH byla vlastně její součástí. Ovšem za několik let po roce 1989 přešlo financování na časopis samotný a Českou společnost chemickou. Odbornou a redakční práci Dr. Guta ocenila Československá společnost chemická Hanušovou medailí (1983) a Česká společnost chemická udělením čestného členství (1993).

Dr. Gut byl vynikajícím redakčním stylistou, historikem, básníkem a chemickým humoristou. Kromě toho pěstoval orchideje, hrál divadlo a působil v Klubu přátel divadla Semafor. Humorná chemická dílka, která podepisoval pseudonymem –ut nebo ve dvojici s Dr. Vlastimilem Heroutem –utut, jsou starší generaci badatelů v oblasti „porkanové chemie“ dobře známa. V adventní době tradičně předával členům redakčního kruhu svoji báseň k novému roku, kultivoval redaktory vlastivědnými vycházkami a na redakčním kruhu jim vždy poskytoval dostatečný prostor pro intelektuální diskuse k aktuálním tématům. Redakční kruhy vedl jemně a nenásilně. Jeho nejbližším redakčním spolupracovníkem a vrstevníkem byl doc. Jiří Volke (1926–2011)²⁷, který do redakce přišel v roce 1959, tzn. že redaktorem Chemických listů byl dlouhých 52 let.

Dr. Gut zemřel v době vrcholící povodně v Praze, v pátek 16. 8. 2002, po krátké a těžké nemoci, ve věku nedožitých 80 let²⁸. Jeho zásluhy o Chemické listy jsou obrovské a předal je svým následovníkům, řečeno jeho slovy, „... způsobilé k pokračování“.

11. Závěr

K napsání tohoto příspěvku autory kvalifikovalo, že jsou dlouholetými funkcionáři České společnosti chemické, redaktory Chemických listů a pokročilými seniory. Kromě toho je spojuje záliba v genealogii, prohlížení digitálních či zaprášených archivů a matrik, čtení mezi řádky a hledání historické pravdy a smyslu. Výsledkem našeho snažení jsou životopisy zakladatele Listů chemických, jejich významného redaktora (E. Votoček) a potom osmi nežijících šéfredaktorů Chemických listů. Ačkoliv měli uvedení pánové i řadu dalších aktivit, především vědeckých, pedagogických a organizačních, jednotlivé statí jsou psány zejména s ohledem na jejich působení v čele časopisu a na okolnosti, které k tomu vedly. O některých redaktorech a šéfredaktorech nalézáme na webu a v literatuře dostatek informací, především o těch, kteří byli chemickými hvězdami své doby: Karel Preis, Emil Votoček, Josef Hanuš, Josef Košťtř, Jiří Gut. Navíc k osobám počínaje Josefem Košťtřem a následujícím nás i pamětníky váží osobní vzpomínky. O ostatních je toho k dispozici daleko méně, a tak zmapovat všechny šéfredaktory a získat jejich

fotografie byla náročná výzva. V této souvislosti jsme prošli především dobová čísla Chemických listů, dostupné archiválie a také oslovili řadu pamětníků s žádostí o pomoc. Tímto vyjadřujeme svůj dík, zejména pánům Jiřímu Haníkovi, Karlu Aimovi, Petru Klusoňovi, Ivanu Wichterlemu, Pavlu Anzenbacherovi, Jiřímu Podešvovi a Václavu Pačesovi za jejich přispění při pátrání po dobách dávno minulých.

Jsme si vědomi, že v tomto příspěvku není prezentována vyčerpávající informace o všech šéfredaktorech Chemických listů, leč přinášíme to, co se našemu badatelskému úsilí podařilo na tomto místě a v tomto čase objevit. Předpokládáme, že v době budoucí bude podobná snaha ještě obtížnější, a proto věříme, že náš předložený výsledek bude přijat veřejností s pochopením. Pokud by někdo ze čtenářů měl nebo objevil další informace, s radostí je uvítáme.

LITERATURA

1. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
2. Drašar P.: Chem. Listy 114, 469 (2020).
3. Hanuš J.: Chem. Listy 40, 81 (1946).
4. <https://katalog.vsb.cz/documents/121667?locale=cs>, staženo 25. 4. 2021.
5. https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Preis, staženo 25. 4. 2021.
6. Podešva J.: Chem. Listy 101, 371 (2007).
7. Gut J.: Chem. Listy 92, 99 (1998).
8. <https://csch.cz/o-spolecnosti/oceneni/cena-karla-preise/>, staženo 29. 4. 2021.
9. https://cs.wikipedia.org/wiki/Emil_Voto%C4%8Dek, staženo 29. 4. 2021.
10. <https://www.vscht.cz/skola/historie/votocek>, staženo 20. 4. 2021.
11. [https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Hanu%C5%A1_\(chemik\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Hanu%C5%A1_(chemik)), staženo 20. 4. 2021.
12. Hanč O.: 100 let Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966. Academia, Praha 1966.
13. Hanuš J.: Chem. Listy 18, 27 (1924).
14. <https://csch.cz/o-spolecnosti/oceneni/hanusova-medaile/>, staženo 10. 4. 2021.
15. Digitalizované pobytové přihlášky pražského policejního ředitelství (konskripce) 1850–1914, Národní archiv Praha; <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, staženo 22. 4. 2021.
16. Lomičová M., Lomič V.: Sborník VŠCHT Praha A 19, 141 (1979).
17. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=310513901-1-237&action=showRecord&recordTitle=Otakar+Weber>, staženo 21. 4. 2021.
18. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=164999391-2-4&action=showRecord&recordTitle=Otakar+ryt%C3%AD%C5%99+Webr+z+Pravomilu>, staženo 21. 4. 2021.
19. https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Webr, staženo

21. 4. 2021.
20. <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2007/cislo-4/josef-vaclav-kostir.html>, staženo 22. 4. 2021.
21. Kostir J.: *Nature* 160, 266 (1947).
22. <http://abicko.avcr.cz/2014/04/09/>, staženo 17. 4. 2021.
23. <http://chemicke-listy.cz/Bulletin/bulletin312/bulletin312.html>, staženo 10. 4. 2021.
24. Hanika J.: osobní vzpomínky, 2021.
25. Bláha K., Dvořák J., Kraus M.: *Jak psát o chemii*. Academia, Praha 1974.
26. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/GUT_Ji%C5%99%C3%AD_22.2.1923-16.8.2002, staženo 10. 4. 2021.
27. Ludvík J.: *Chem. Listy* 100, 157 (2006).
28. Kratochvíl B.: *Chem. Listy* 96, 771 (2002).

B. Kratochvíl^a and P. Drašar^b (^a *Department of Solid State Chemistry, University of Chemistry and Technology Prague, Prague* ^b *Department of Chemistry of Natural Compounds, University of Chemistry and Technology Prague, Prague*): **Editors-in-Chief of the Chemické Listy Journal**

This article provides an overview of the deceased editors and editors-in-chief of the Chemické Listy journal. Their life fates were reflected into the history of the Journal and influenced its development and current position in the Czech chemical community.

Keywords: Listy Chemické, Chemické Listy, Karel Preis, Emil Votoček, Josef Hanuš, Otakar Webr, Josef Košťil, Josef Rudinger, Blahoslav Sedláček, Miloš Kraus, Jirí Gut